

Jussi Parikka ja Petri Saarikoski

Hakkereita, kehoja, tekniikoita ja teorioita

Kuulumisia *Public Proofs - Science, Technology and Democracy* -konferenssista 25.-28.8.2004

Pariisissa elokuun lopulla (25.-28.8.2004) järjestetty teknologiantutkijoiden (4S & EASST)-tapaaminen kokosi yhteen yli toista tuhatta akateemista toimijaa. Teemana oli tieteen, teknologian ja demokratian (*Public Proofs - Science, Technology and Democracy*) suhde. Esitelmien aiheet tosin liikkuivat laidasta laitaan, ja usein niiden suhde pääteemaan oli korkeintaan retorinen. Ongelmana oli myös runsaudenpula - konferenssin kolme päivää olivat niin täynnä, ettei yksi ihminen saanut kuin raapauksen kokonaisannista. Konferenssin onnistumista kuitenkin tuki rento ja jopa epävirallinen tunnelma.

Suomessakin ollaan keskusteltu erillisen tieteen- ja teknologiantutkimuksen opetuksen ja tutkimuksen yhtenäistämisestä. Yhtenäistämistavoitteissa on nähty myös ongelmansa. Pariisin konferenssin rikkaus oli juuri sen monipuolisuudessa: eivät ainoastaan puhtaat STS-alan (Science and Technology Studies) tutkijat, vaan monet kulttuuritieteilijät, psykologit, filosofit ynnä muut hakivat yhteistä kosketuspintaa tähän kulttuuria läpäisevään tematiikkaan.

Yhdeksi keskeiseksi puheenaiheeksi nousivat biotieteet sekä yleisesti ruumiin tematiikka. Miten uudet »elämäntieteet« sekä geneettinen ruumiinmäärittely ja -hallinta vaikuttavat subjektiviteetin muodostumiseen? Miten nämä uudet alat kytkeytyvät kapitalismiin ja markkinatalouteen? Entä millaisten ruumiinkäytäntöjen (ruuasta psykelääkkeisiin) kautta muodostamme ruumiitamme? Selvästikin »teknologia« termi käsitettiin hyvin laajasti, usein ainakin implisiittisesti »ruumiin tekniikoina«, tapoina muodostaa ja säännellä kehoamme, kuten Marcel Mauss ja Michel Foucault ajattelivat.

Torstain sessioista mainittakoon esimerkiksi *Critical Theory and STS* -työryhmä, joka pyrki hahmottamaan saksalaisen Frankfurtin koulukunnan (Adorno, Horkheimer ym.) sukulaisuutta STS-perinteelle. Session tarkoituksena oli hahmotella yleisesti tieteentekemisen kulttuurisia ja ideologisia yhteyksiä ja erityisesti post-kolonialistisen tutkimuksen haasteita.

Eniten keskustelua työryhmässä herätti Paula Menesksen ja Marisa Matiaksen paperi. Se käsitteli alkuperäisheimojen paikallistietoa ja ns.

vaihtoehtoista lääketiedettä: millaisissa kulttuurin ja vallan kentissä rakentuvat »oikean« parantamisen ja tiedon tavat ja käsitteet? Miten paikallinen tieto kääntyy yleisesti tunnustetulle tieteen kielelle? Tämä paperi sekä João Nunesin kommentti peräsivät poissaolevien (absence) kokemusten ja tietojen kartoittamista ja esiintuomista. Aikaisemmin feminismi on pystynyt tekemään tämän suhteessa naissukupuoleen, nyt post-kolonialistinen tutkimus pyrkii tekemään saman marginalisoitujen mantereiden kohdalla.

Tätä sessiota seurannut työryhmä *ANT and psychology* jatkoi teoreettisilla linjoilla. Yleisesti ottaen Bruno Latourin läsnäolo konferenssin järjestäjänä tuntui innostaneen ihmisiä käsittelemään tämän ajatuksia ja Actor Network-teoriaa. Mainittu sessio pyrki argumentoimaan, että Latourin teoksessaan *Nous n'avons jamais été modernes* (1991) esittämä modernin »perustuslain« idea pätee laajemminkin tieteelliseen järjestyksemme. Ajatuksen mukaan moderni järjestys on yrittänyt sulkeistaa teknologian ja luonnon erillisiksi asioiksi suhteessa ihmisen yhteiskuntaan. Silti nuo poissuljetut vaikuttavat jatkuvasti implisiittisesti kulttuurimme käytännöissä. Portugalilaisten ja brasilialaisten esitelmöitsijöiden tavoitteena olikin löytää myös psykologisille teorioille vaihtoehtoisia ontologisia ja epistemologisia positioita, jotka eivät toistaisi tätä »modernin perustuslakia«. Ihminen on jatkuvassa vuorovaihdossa ympäristönsä ja teknologioidensa kanssa, eikä siten muodostu näille vastakkaiseksi ilmiöksi tai itseriittoiseksi psyykeksi.

»Hacker« vai »Tinkerer«?

Tämän matkaraportin kirjoittajista Petri Saarikoskella oli oma esitys sessiossa, jossa käsiteltiin hakkerismin ja teknologian laajempia kulttuurisia ja sosiaalisia ilmentymismuotoja. Esitys keskittyi pääasiassa suomalaisten atk-kerhojen varhaishistorian esittelyyn.

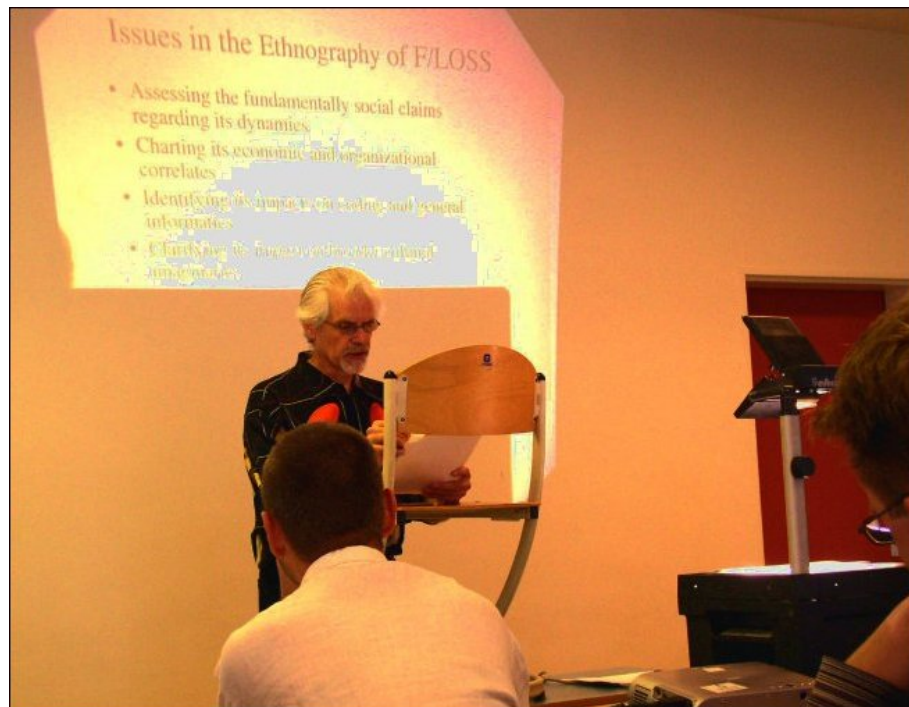
Yleisöä, varsinkin amerikkalaisia osanottajia tuntui kovasti kiinnostavan millaiset olivat suomalaisten mikrotietokoneharrastajien ideologiset taustamotiivit. Vastaus lienee ollut ainakin osalle läsnäolijoista lievä yllätys: maamme varhaiset tietokoneharrastajat olivat kiinnostuneita lähinnä teknologian kehittämisestä, eivät niinkään suuryritysten vastustamisesta. Varsinkin Yhdysvalloissa tietokoneharrastajat tai hakkerit on herkästi niputettu vastakulttuurisen ideologian kannattajiksi.

Toisesta suomalaisesta esityksestä vastasivat Juha Siltala ja Stephanie Freeman Helsingin yliopistosta. He keskittyivät esityksessään tietokoneharrastajien ja yritystoiminnan välisen problemaattisen suhteen tarkasteluun. Iso osa sessioon käytettävästä ajasta kului »hakkeri«-käsitteen laaja-alaisen määrittely-yrityksen keksimiseen. Amerikkalaiset esittäjät tuntuivat omissa osatutkimuksissaan löytävän hakkereita autoharrastajien, videoentusiastien, äänilaitteiden virittäjien ja radioamatöörien keskuudesta. Käsitteen problemaattisuuden vuoksi esittäjät tarjosivat hakkerin sijaan vähemmän ideologisesti virittyntä käsitettä »tinkerer«, jolla viitattiin yleisesti taitavaan tekniikan harrastajaan.

Intohimoinen suhtautuminen teknologiaan ja yhteisötoiminta katsottiin hakkerismin keskeisimmiksi piirteiksi. Vaikka paikalla oli melko paljon eurooppalaisia osanottajia, tuntuivat amerikkalaiset osanottajat hallitsevan lähes järjestelmällisesti aiheesta kuin aiheesta käytyä

keskustelua. Hollantilaiset ja muutamat suomalaiset tosin onnistuivat aina välillä heittäämään joitain kommentteja väliin. Ryhmän puheenjohtajien Josh Greenbergin ja Joseph Kayen oli lopulta pakko viheltää peli poikki ja todeta, että käsitteen määrittely vaati tarkempaa erittelyä. Päivän mielenkiintoisimmista esityksestä vastasi hollantilainen Frank Veraart, jonka esitys maan tietokoneharrastajien radiotoiminnasta ja ohjelmistojen vaihdosta oli paitsi informatiivinen myös sopivan tiivis.

Perjantaina hakkeri-teemaa jatkettiin free software ja open source -ohjelmiston kehittämistyötä ja yhteisöllisiä toimintatapoja esitelleessä sessiossa. Paikalla oli ymmärrettävistä syistä melko runsaasti Linux-käyttäjiä, jotka esittelivät viime vuosina eri puolilla maailmaa tehtyjä käyttäjätutkimuksia. Ehdottomasti parasta puolta edustivat Aasian tilannetta käsitelleet esitykset. Ylipäätään Aasia tuntuu tällä hetkellä tarjoavan FOSS-liikkeelle lähes loputtomat markkina-alueet. Suomalaisista paikalla olijoista Jussi Silvonen Joensuun yliopistosta esitteli Joensuun ja Helsingin harrastajayhteisöjen toimintatapoja. Kiinnostavaa oli huomata, kuinka laajaa koko vapaiden ohjelmistojen kehitystyö nykyään on, ja miten kaupallistuminen on vaikuttanut sen suuntaan ja periaatteisiin.

Open source -ohjelmistot esitelmien ja keskustelun aiheena.

Teknologiakeskustelujen historiallinen konteksti

Torstai oli keynote-paneelin päivä. Latour oli etuoikeutetusti paneelin vetäjä, vaikkakaan hän ei pitänyt omaa esitelmää. *Public Proofs - an historical interpretation*-sessio piti sisällään esitelmät Barbara Cassinilta, Carlo Ginzburgilta, Simon Schafferilta ja Delphine Gardeylta. Cassin ja Ginzburg keskittyivät ensisijaisesti retoriikan ja todistamisen kysymyksiin, edellisen puhuessa pitkälti Aristoteleen retoriikka-teorian pohjalta, jälkimmäisen keskittyessä päivänpolttavaan Irakin kysymykseen. Ginzburg nostikin esiin Yhdysvaltojen sotaretoriikan sekä koko sodan oikeutukseen perustuneen argumentaation pirullisen taitavuuden.

Kun Hans Blix ei pystynyt osoittamaan, että Irakissa on joukkotuhoaseita, Donald Rumsfeld pystyi kuittaamaan tämän »epäonnistumisen« kääntämällä sen nurin: »*The absence of evidence does not mean the evidence of absence*«. Ginzburgin mukaan tämä logiikka noudatteli samaa ajatusta kuin aikaisemmin Euroopan historiassa noitaoikeudenkäyntien aikaan: oli vastaajan itsensä todistettava, ettei ollut noita!

Erityisen kiinnostava oli Simon Schafferin esitelmä teknologian ja tieteen julkisesta esittämisestä ja esittämällä argumentoimisesta uudella ajalla. Julkinen esittäminen on ollut tieteen ja teknologian vakuuttamisen muoto. Tätä Schaffer esitteli käsitteen »essay« kautta, jolla viitattiin julkiseen kokeeseen. Tämän rinnakkaiskäsite oli tietenkin »essay«, essee, kirjallisempi versio julkisesta kokeesta, ideoiden koettelemisesta. Delphine Gardeyn esitys demokratian riippuvaisuudesta erilaisista välityksen tekniikoista oli myös erinomainen. Hänen etnologinen tutkimuksensa oli tarkastellut Ranskan parlamentin toimintaa ja tuon toiminnan välittämistä julkiseksi.

Perjantain sessioista mainittakoon vielä etukäteen erityisen kiinnostavilta vaikuttaneet sessiot *New Directions Past the Science Wars* (puheenjohtajana Don Ihden johtamana) sekä *Humans, Ghosts, and Machines*. Jälkimmäisen tavoitteena oli hahmotella, miten eurooppalaisestakin kulttuuritieteiden historiasta löytyy avaimia teknologisen kulttuurin ymmärtämiseen. Esitelmissä analysoitiin mm. Marcel Maussia, Gilbert Simondonia sekä Gilles Deleuzen kontrolliyhteiskunnan ideaa. Valitettavasti järjestäjät olivat epäonnistuneet pahemman kerran: sessiot järjestettiin seminaaripaikkana toimineen lyseon kappelissa, jonka akustiikka oli kirkon tapainen. Yhdestäkään esitelmästä ei saanut vaivatta selvää. Lisäksi aikataulut venyivät siten, että viimeisenä puhunut Kai Eriksson (HY) joutui valitettavasti supistamaan esityksensä verkostojen ontologiasta.

Järjestäjille voi antaa muitakin moitteita. Ainakin osalla osallistujista oli ollut ilmoittautumisongelmia mm. hotellien ja maksujärjestelyjen kanssa, eivätkä nettisivuston lomakkeet aina toimineet kunnolla. Sessioiden aikana ilmeni runsaasti teknisiä ongelmia, jotka haittasivat monien esitysten seuraamista.

4S & EASST-tapaaminen, Pariisi, 25.-28.8.2004, Ecole des mines. Lisätietoa konferenssista ja osallistujista: <http://www.csi.ensmp.fr/csi/4S/index.php>

Konferenssiosanottajia rekisteröitymispisteessä.

* * *

**FL Jussi Parikka on tutkija Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa. FL Petri Saarikoski työskentelee lehtorina Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin oppiaineessa Porissa. Kirjoittajat toimivat osana Tekesin ProACT-ohjelman Tiesu-projektia.
<http://www.hum.utu.fi/historia/kh/tiesu/>**

ENNEN JANYT
Historian tietosanommat